

"מהעבר אפשר רק להתבשמ"

יום ההתיישבות החקלאית, הכנסת, 7 בדצמבר 1993

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנשי ההתיישבות החקלאית מכל רחבי הארץ ומכל צורות ההתיישבות המכונסים ביציעי האורחים,

ההתיישבות החקלאית היהודית בארץ ישראל - אשר עתה מלאו מאה ועשר שנים לתחילתה - סימלה, אולי מכל תופעה אחרת, את המהפכה הציונית-חברתית, את תהליך הפיכתה של הפירמידה הגלותית, את שובו של עם ישראל אל אדמתו, הלכה למעשה. התלמים הראשונים שנחרשו בפתח-תקווה ובדגניה, הזרעים הראשונים שנבטו באדמות כנרת ויסוד-המעלה, ילדי האדמה הראשונים שנולדו ובגרו בנהלל, בעין-חרוד, בגדרה ובעוד עשרות יישובים חקלאיים שקמו בימי העלייה הראשונה, השנייה והשלישית, כל אלה היו במרוצת השנים המסר לעצמאות ישראל. ההולכים בשדות גידלו והובילו, בעצם קיומם, דמות של יהודי חדש, שונה, נטוע באדמתו ונכון להגן עליה. על העורף החקלאי-התיישבותי הזה נשענה במהלך שלושה דורות כל הפעילות הציונית, המדינית והביטחונית, ובמרחב זה פותחה וצמחה חקלאות לתפארת - במגוון הזנים, בתנובות, בייצור תשומות חקלאיות, בטיפוח אורח-חיים שיתופי, קיבוצי ומושב. היבולים, השיטות, האנשים, היו למציאות ישראלית שורשית - שהפכה גם לאגדה בינלאומית. אך המגזר הזה ידע גם, מראשיתו, תקופות של משבר ושפל. עברו עליו, ללא הבדל צורות ההתיישבות, זמנים של ייאוש ונטישה, שנים של מצוקה כלכלית וריב-אחים, עתות של הסתגרות ודלדול-שורות. אך כמו במחזוריות עונות השנה, שהן מקור החיות החקלאית, כך גם בחליפות הזמנים גברו הנאמנים על רפי-הרוח והעיקשים על הוותרנים, ולאחר ימי סגריר, שבה ולבלבה תמיד הפריחה. עובדה - החקלאות הישראלית המשיכה וצעדה תמיד קדימה, והחקלאים הישראלים, למרות כל מכאוביהם, היו והינם מאבני-היסוד של הכלכלה, החברה, הביטחון. וזאת אפילו בעידן בו נראה לפעמים כי הספדים עליהם הם צו-האופנה. אמת, מהעבר המפואר אפשר להתבשמ אך לא להתפרנס - וקשה לחזות עתיד כשההווה הוא מעיק ומשברי. אך חשוב שנדע ונבין, כי המכאובים אותם עוברת החקלאות

הישראלית בשנים האחרונות הם צירי-הלידה של עידן חדש, הם כאבי הקמילה מחד והנביטה מאידך. הם המכאוב שיביא - שחייב להביא - את הפריצה, ובידנו הדבר.

העולם, האזור, מדינת ישראל עברו ועוברים מהפכה אדירה. הימים הם ימי פרידה - כואבת לפרקים - מאמונות ומסגרות שבא-זמנם לגווע ולידתן של תפיסות והתארגנויות העונות על צרכי ויעדי האדם והחברה בראשית האלף השלישי. אין אלה מליצות - זוהי המציאות החדשה, מציאות שרק מי שיבין אותה וידע לכלכל מעשיו בתחומיה - כמובן בהתאם לעקרונות יסוד שחובה להקפיד עליהם - ישרוד, יתגבר וישגשג. על פרשת דרכים זאת עומדת כיום גם החקלאות בישראל. אין להתכחש לכך, כי ממשלות ישראל מאז המהפך של 1977 לא היטיבו, בלשון-המעטה, עם החקלאות ועוד יותר עם החקלאים. ואין - וחשוב מאוד להדגיש זאת - חקלאות ללא חקלאים, חקלאים המתפרנסים בכבוד מיגיע כפיהם.

כשממשלה זאת נטלה לידיה את הנהגת המדינה היא הכריזה על שינוי מהותי בסדר העדיפויות הלאומי - הכריזה ועשתה. חל מהפך של ממש בהקצאת המשאבים הלאומיים וניתנה עדיפות לחינוך, לתשתית, לייצור ולייצוא. מהפך זה, בראש וראשונה תקציבי, כלל גם את החקלאות - בתקציב 1994 הוגדלה מעורבות הממשלה במגזר החקלאי לרובדיו השונים בכחצי מיליארד שקל, בהשוואה לשנה שחלפה. אני יודע שעדיין מצויים ענפים במשבר ואזורים במצוקה: אני ער לכך שגיבנת החובות הכבדים של החקלאים טרם הוסרה ושיש לעשות הכל ובהקדם כדי להסדירה: אני, כמו כל אחד מהחקלאים, יודע, כי מכות החקלאי יכולות לבוא מידי אדם ויכולות להתרגש מידי שמיים. אני, כמו כל חברי בממשלה, ער לסכנות האורבות לחקלאות ולחקלאים עם מימוש האוטונומיה הפלסטינית. אני, במלוא אחריותי, חוזר ואומר לחקלאים - נעשה ככל שבידינו על-מנת להבטיח תנאי פעילות נאותים לחקלאים שימשיכו בפעילותם והסדרי פרישה נאותים לאלה שייאלצו או ירצו לפרוש.

בעולם משתנה חייבים להשתנות, יחד עם אחרים, גם החקלאים. הקיבוץ, המושב, המושבה עוברים תהליכי שינוי משמעותיים. התבונה, הפרטיות והקולקטיביות, היא לשלוט בתהליכים אלה ולהובילם - ולא להיות משקיפים מן הצד או קורבנות של אזלת-יד.

מדינת ישראל זקוקה למגזר חקלאי מאוזן, מעודכן ומתכונן. מגזר חקלאי כזה חייב להיות מעוצב, קודם כל, בידי האנשים החיים בו, המקיימים אותו ומתקיימים ממנו. אל יוזמתם ופעילותם של אלה צריכה לחבור הממשלה בהגנות, בתמיכות, בגיבוי כלכלי ומדיני. אני מאמין, כי החקלאים הישראלים יחיו בעתיד הלא-רחוק ביישובים כפריים, בהם משולבים חקלאות ותעשייה ומלאכה ושירותים, כשכל אחד מעיסוקים אלה תורם את חלקו לשגשוג הכלכלי של הכפר והישובים בו ומהווה חוליה במערכת הכלכלית של האזור והמדינה.

ואין כפרים ללא חקלאים, ואין חקלאים אלה כאלה החיים בכפרים משגשגים.

בידנו, ביד כולנו יחד, לבנות כך את איכותה המתחדשת של החקלאות הישראלית,

פרק נוסף - אני מקווה מפואר - בספר ההישגים של מדינת ישראל.